Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Joc de la dama

Castellbell i el Vilar

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Sant Vicenç de Castellbell
Alçada:	190

Coordenades:

Latitud:	41.64184
Longitud:	1.86146
UTM Est (X):	405181
UTM Nord (Y):	4610637

Classificació

Número de fitxa	08053 - 244
Àmbit:	Patrimoni immaterial
Tipologia	Costumari
Estil / època:	Contemporani
Segle	XX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Accés	Obert
Ús actual:	Social
Titularitat	Pública
Autoria de la fitxa	Jordi Montlló i Laura Bosch
Data de registre de la fitxa:	dg., 07/05/2017 - 02:00

Descripció

Durant la Festa del Panellet, que se celebra el primer diumenge de maig, els assistents participen en el conegut Joc de la Dama. Damunt d'un tauler de fusta on s'ha dibuixat una rotllana o circumferència, dividida radialment en caselles, es fa girar una agulla metàl·lica en forma de fletxa. Com a mínim ha de fer una volta, en el sentit de les agulles d'un rellotge, completa perquè la tirada sigui vàlida. Sino, es pot repetir

una vegada. Dins les caselles s'hi representen aleatòriament cifres en números romans, a excepció de dues: la dama i un gat. Aquestes caselles específiques estan disposades frontalment: la dama a la casella de les 12 i el gat a la casella corresponen a les 6 d'un rellotge. Els participants compren fitxes a 50 centims d'euro cadascuna, per apostar. Cada fitxa dóna dret a una tirada. Quan s'han acabat les fitxes, comença el joc. Guanya la Dama o el número més alt. El gat és un premi de consolació; si més no en l'actualitat, ja que abans tenia un sentit negatiu. Els premis consisteixen en productes alimentaris: ous, fuets, llonganisses, etc. Es juga després de la benedicció dels panets i del terme, que es fa al padró de Sant Vicenç, davant l'església parroquial i està vinculat a la festa. Amb els diners obtinguts de benefici es destinen al manteniment de la festa.

Observacions:

Existeix una junta que s'encarrega del funcionament de la festa, actualment formada pels caps de 16 cases del terme de Castellbell (sense el Vilar). Els membres de més edat ens han dit que aquest joc el va introduir mossèn Feu a meitats dels anys 50 del segle passat. Aquest mossèn era originari de Manresa. Però, segons Ambrós (1981) El joc va ser creat cap allà el 1845 pels confrares de la Mare de Déu del Roser segons consta en una llibreta de l'arxiu del senyor Valentí Ambròs, del mas Brunet, amb el fi de recollir fondos per fer una festa anual més lluïda. Totes les cases de la parròquia donaven ous i es feia tots els diumenges i altres festes de Quaresma al sortir de missa matinal i major.

Història

Tot i que el Joc de la Dama arriba en un moment molt tardà a Castellbell, es tracta d'un joc conegut a la ruralia catalana segles enrera S'en té referència almenys al segle XVII i se sap que va ser molt popular en fires i festes fins ben entrat el segle XX, quan es va prohibir. A les comarques del Moianès, la Selva, Gironès, i a l'Empordà el joc s'anomena baboia, mentre que a Osona, la Garrotxa, i el Lluçanès es coneix amb el nom de virolla.
A Balenyà, en comptes d'un gat hi havia la representació d'un home. I es fa per l'Aplec dels Ous, per Pasqua, i està vinculat al naixement de la cofraria del Roser.

Bibliografia
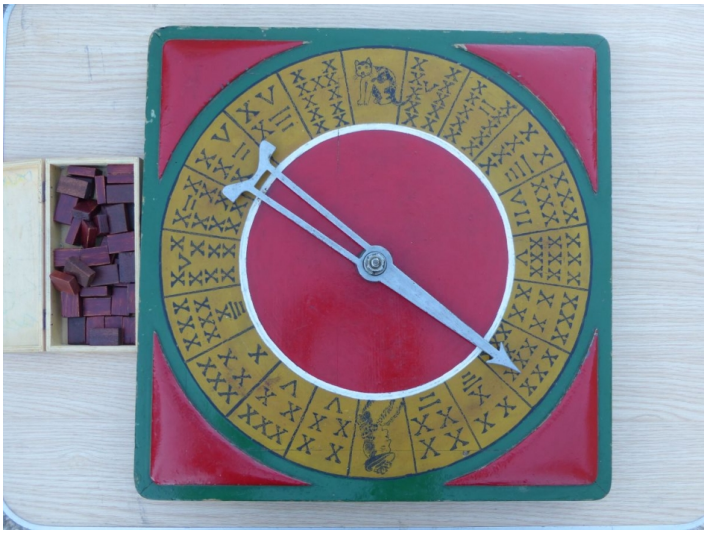
AMBRÓS BACH, V. (1981). Festa del Panellet. Dins El Brogit. Periòdic informatiu de Castellbell i El Vilar. Maig 1981. Any III. Núm. 16, pàg. 8
BISBAL, R. (1982). Panellet. Dins El Brogit. Periòdic informatiu de Castellbell i El Vilar. Abril 1982, 27, pp. 9
Col·lectiu El Brogit. (1982). El Panellet. Dins El Brogit. Periòdic informatiu de Castellbell i El Vilar. Maig 1982, 28, pp. 5
http://www.festes.org/articles.php?id=1031
http://www.balenya.cat/index.php?tipus=5&id=1429&menu=303&PHPSESSID=5u1…